

IMPACTUL REGIMULUI SANȚIONATOR FAVORIZANT ASUPRA PROCESULUI CRIMINOGEN

THE IMPACT OF FAVOURABLE SANCTIONATORY REGIME UPON THE CRIMINOGENIC PROCESS

Alina ȘAVGA, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: During the last years of the XX century the process of global humanization of the society has been extended over the whole domains of activity and existence, being changed the essential social relationships and legal institutions. In such a manner, the Penal Policy of the Republic of Moldova which was directed to attenuating criminal penalties, decriminalization of some criminal acts, affording priority to non-custodial types of punishment, establishment of the differentiated sanctionatory regime for some categories of subjects of criminal liability taking into account the criterions of age and sex.

Cuvinte-cheie: *regim sanționator favorizant, sistem sanționator privilegiat, răspundere penală, discernământ, subiect favorizat, subiect vulnerabil, minor, femeie, proces criminogen.*

În ultimele decenii ale sec.XX procesul de umanizare globală a societății s-a extins practic asupra tuturor domeniilor de activitate și existență, modificând esențial raporturile sociale și institutele de drept.” [1, p.460]. În contextul acestor schimbări, nu face excepție nici politica penală a RM, care s-a orientat spre îmblânzirea pedepselor, decriminalizarea unor fapte, oferirea priorității alternativelor detenției, stabilirea regimului sanționator diferențiat pentru unele categorii de subiecți ai răspunderii penale, luînd în considerație criteriile de vîrstă și sex.

În acest sens, pornind de la particularitățile bio-psiho-fizice caracteristice ființei umane în diferitele etape ale dezvoltării acesteia, raportate și la apartenența de gen, legiuitorul a optat să recunoască efecte juridice proprii stării de minoritate și femeilor, prin instituirea unui cadru legal ce cuprinde prevederi normative derogatorii de la regimul de drept comun aplicabil majorilor (la caz, reprezentanților sexului masculin). În materia dreptului penal, această preocupare s-a manifestat mai ales prin instituirea unor dispoziții mai favorabile sub aspectul premizelor și efectelor angajării răspunderii penale a minorilor și femeilor, categoriilor de pedepse, regimului sanționator și de executare.

Relevanța juridică proprie pe care legiuitorul a înțeles să o acorde minorilor și femeilor se reflectă în natura juridică conferită minorității și statutului de femeie la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală. Totodată, raționamentul legiuitorului este impus de atitudinea diferențiată a societății față de aceste categorii de

subiecți, favorizându-i justificat prin aplicarea unui regim sancționator mult mai blând comparativ cu alte categorii de persoane.

Instituirea unui sistem sancționator privilegiat exprimă tendința de a pune în valoare experiența și rezultatele pozitive obținute pe plan internațional în combaterea delincvenței juvenile și a criminalității feminine. Majoritatea sistemelor contemporane de drept penal au în comun aceeași orientare de politică penală care recunoaște necesitatea unui regim sancționator special pentru infractorii minori și femei, deosebit de sistemul destinat adulților/bărbaților. Cercetările criminologice asupra subiecților vulnerabili ai răspunderii penale au scos în evidență particularitățile personalității minorului infractor și a infractorului-femeie, caracterizați printr-o insuficientă formare și dezvoltare biopsihică, inferioritate de natură socială, reflectată prin săvârșirea infracțiunii.

În viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), un stat poate în mod legitim să prevadă în legislația sa sancțiuni penale mai ușoare pentru anumite categorii de persoane, de exemplu pentru femei și copii, pentru care astfel de dispoziții constituie un ”progres social”.

Pare dificil de criticat legislatorul pentru că a decis să excludă anumite grupuri de delicvenți de la închisoarea pe viață. **O astfel de excludere reprezintă „un progres social” în materie penală și constituie ”un mijloc echilibrat de promovare a unor principii de justiție și de umanitate”.**

CEDO a subliniat de asemenea că politica penală trebuie lăsată la latitudinea statelor, dat fiind faptul că nu există consens în acest domeniu printre cei 47 de membri ai Consiliului Europei. Unele state prevăd pedepse specifice pentru persoane cu vârste între 60 și 65 de ani, în timp ce altele “au decis să excludă de la detenția pe viață femeile care erau însărcinate la momentul comiterii infracțiunii sau la pronunțarea pedepsei. Iar un alt grup de state, printre care și RM, a extins această abordare la toate femeile. Singurul punct care beneficiază de consens îi vizează pe minori la momentul comiterii faptelor: ei sunt “excluși de la închisoare pe viață în toate statele membre, fără excepție” [2].

În pofida acestor constatări, practica atestă că rezultatele procesului de umanizare nu sunt în exclusivitate pozitive, or miza pe simpla conștiințiozitate a membrilor societății și conduită morală nu produce efectele scontate.

De regulă, o mare parte a societății se conformează normelor penale, iar față de persoane care încalcă conduita prescrisă survine răspunderea penală.

În realitate, există, însă întotdeauna un anumit număr de cazuri, fapt confirmat de existența fenomenului infracțional, în care membrii societății nu se conformează exigențelor legii penale și săvârșesc infracțiuni, situație în care realizarea ordinii de drept penal este posibilă numai prin constrângere, adică prin aplicarea sancțiunilor prevăzute prin normele încălcate, pedepse sau măsuri educative, față de cei care au săvârșit fapte interzise prin normele incriminatoare [3, p.193].

Oricare societate, indiferent de orînduirea socială și etapa istorică de dezvoltare, este constituită din trei păături sociale: prima – o formează membrii societății care nu săvîrșesc infracțiuni din considerente de morală, bună educație, principii de viață corecte etc.; a doua – cei care, indiferent de severitatea sistemului sancționator existent, recurg la săvîrșirea infracțiunilor care reprezintă un mod de viață a acestora; a treia (cea mai numeroasă) – cei care nu săvîrșesc infracțiuni din frica de pedeapsă.

Pornind de la această ipoteză, evaluăm importanța rolului preventiv al răspunderii și pedepsei, prin instituirea acestora în baza legii penale.

În acest sens, Aristotel formulează o adevărată teorie explicativă a crimei, considerînd că aceasta se va comite atunci când făptuitorul nu va risca să fie pedepsit sau pedeapsa va fi inferioară avantajelor pe care crima le aduce; totodată, cele mai bune legi vor fi fără de folos, dacă cetățenii nu vor fi educați în spiritul respectului față de lege [4, p.416-421].

Accentuarea raționamentului că prevenirea trebuie îmbinată cu sancționarea, aparține renumitului reprezentant al școlii clasice de drept penal – Cesare Beccaria, care în lucrarea ”Despre infracțiuni și pedepse” menționează: “Este mai ușor a preîntâmpina infracțiunile, decît a-i pedepsi pe infractori. Totodată, scopul pedepselor nu este de a chinui și de a îndurera o ființă sensibilă, nici de a ierta o infracțiune deja comisă [5, p.60]”.

Scopul sistemului sancționator se identifică cu scopul legii penale, enunțat în alin. (2) al art. 2 din Codul penal al RM [6], care rezidă în prevenirea săvîrșirii de noi infracțiuni. Astfel, interdicția juridico-penală presupune prin esență prevenirea atentatelor infracționale asupra relațiilor sociale ocrotite de normele dreptului penal: persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.

Specificînd rolul de prevenire al legii penale, subînțelegem prevenirea generală și cea specială. Prevenirea generală se răsfrînge asupra tuturor persoanelor și constă în abținerea, sub imperiul fricii de răspundere și pedeapsă penală, a persoanelor predispuse să săvîrșescă fapte penale. Suportul prevenției generale îl constituie sancțiunea prevăzută de norma penală – inevitabilitatea pedepsei [7, p.208-210].

Totodată, la realizarea prevenției generale contribuie existența normelor juridice penale de împuternicire (legitima apărare, extrema necesitate etc.). În această categorie de norme se încadrează și normele ce stabilesc liberarea de răspundere penală în cazurile unui comportament postinfracțional pozitiv (de exemplu, alin. (4) al art. 325 din CP al RM prevede: “Persoana care a promis, a oferit sau a dat bunuri ori servicii enumerate la art. 324 este liberată de răspundere pe-

nală dacă s-a autodenunțat neștiind că organele de urmărire penală sunt la curent cu infracțiunea pe care a săvârșit-o.”) [8, p.882].

Prin realizarea prevenției generale se preconizează inspirarea unui spirit de respect față de legea penală din partea persoanelor cu labilitate afectivă, predispușe să comită infracțiuni.

Prevenirea specială se răsfrânge asupra persoanelor ce au săvârșit infracțiuni prin aplicarea pedepselor penale și a altor măsuri de natură juridico-penală, urmărindu-se reorientarea acestora spre un comportament noncriminal. Reeducarea este bazată pe refacerea conștiinței condamnatului, pe combaterea și lichidarea concepțiilor și deprinderilor antisociale.

Scopurile legii penale se realizează prin intermediul politicii penale, identificată, în sens larg, drept politică de stat în domeniul combaterii criminalității. La rândul său, politica penală a statului este tradusă în viață prin: stabilirea temeiului și principiilor răspunderii penale, a faptelor ce constituie infracțiuni și a pedepselor corespunzătoare acestora; individualizarea și diversificarea pedepselor; determinarea temeiului și condițiilor liberării de răspundere și pedeapsă penală, favorizarea unor categorii speciale de subiecți ai răspunderii penale prin instituirea unui sistem sancționator privilegiat. Or, orice pedeapsă care nu izvorăște din necesitatea absolută, spunea marele Montesquie, este tiranică [5, p.37].

Analizând starea, structura și dinamica infracțiunilor săvârșite de către subiecții favorizați ai răspunderii penale, și anume a minorilor și femeilor, în raport cu subiectul general supus răspunderii penale, observăm diferențe majore dintre infracțiunile săvârșite de aceste categorii de persoane. Astfel, minorii și femeile săvârșesc mult mai puține infracțiuni, iar pericolul social al faptelor este considerabil redus.

Dan Banciu și Sorin Rădulescu menționează că este necesară o schimbare importantă în politicile penale și sociale de prevenire și tratament a criminalității juvenile în societate, prin diversificarea formelor și modalităților de prevenție, intervenție și postvenție desfășurate de instituțiile cu rol de socializare, adaptare și control social al tinerilor [9, p.233-241].

Răspunderea penală și sancționarea femeilor și a minorilor reprezintă un domeniu sensibil al existenței sociale. În raport cu bărbații, copiii și femeile fiind mai slabi din punct de vedere psiho-fiziologic, necesită o atenție sporită în procesul tragerii la răspundere penală pentru realizarea scopului legii penale, în particular - prevenirea specială a indivizilor pentru a nu săvârși noi infracțiuni, precum și reeducarea ulterioară executării pedepsei în spiritul legii.

Minorilor, în mod prioritar, li se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ, care au scop final reeducarea individului. Astfel, conform prevederilor art.54 din Codul penal al RM, care reglementează liberarea de răspundere penală a minorilor, legiuitorul statuează că: ”Persoana în vîrstă de pînă la 18 ani care a

săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale. Iar, persoanelor liberate de răspundere penală, în conformitate cu alin.(1) art.54 CP RM, li se aplică măsurile de constrângere cu caracter educativ, prevăzute la art.104 din Codul penal al RM.

Totodată, conform prevederilor art.93 din Codul penal al RM, care reglementează liberarea de pedeapsă penală a minorilor, minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave sînt liberați de pedeapsă de către instanța de judecată dacă se constată că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art. 104 din Codul penal al RM.

Printre măsurile de constrângere cu caracter educativ instituite de prevederile art.104 din Codul penal al RM se regăsesc: avertismentul, încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat; obligarea minorului să repare daunele cauzate; obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică; obligarea minorului de a urma cursul de învățămînt obligatoriu; obligarea minorului de a participa la un program probațional.

Este de menționat că măsurile de constrângere cu caracter educativ nu sunt eficiente în toate cazurile în care subiectul răspunderii penale este minorul. În aceste cazuri față de minori sunt aplicate pedepsele penale cu caracter general, dar care sunt aplicate în mod diferențiat, favorizant pentru infractor.

Astfel, conform prevederilor alin.4 art.104 din Codul penal al RM, în cazul eschivării sistematice a minorului de la măsurile de constrângere cu caracter educativ, la propunerea organului de stat specializat, procurorul anulează măsurile aplicate și trimite cauza în instanța de judecată, iar în cazul în care măsurile respective au fost stabilite de către instanța de judecată, aceasta le anulează și dispune trimiterea cauzei penale la procuror sau, după caz, stabilește o pedeapsă prevăzută de lege pentru fapta săvârșită.

Regula generală stabilită de prevederile alin.3 art.70 din Codul penal al RM, este că la stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârșirii infracțiunii, nu a atins vîrsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, reduce la jumătate.

Totodată, conform prevederilor alin.3 art.71 din Codul penal al RM, detențiunea pe viață nu poate fi aplicată minorilor.

Din analiza jurisprudenței, am putea ajunge la concluzia că sistemul juridic actual este excesiv de represiv în materia sancționării minorului infractor, or, nu aceasta este situația reală.

Prioritatea măsurilor educative este un principiu de bază în legislația actuală, motivele neaplicării sale fiind multiple și privesc atât necesitatea diversificării sistemului sancționator aplicabil minorilor, respectiv a pedepselor principale, a modalităților de executare și a măsurilor educative, cât și necesitatea modificării mentalității tuturor organelor de drept, care contribuie la soluționarea cauzelor în care sunt implicați minori.

Oportunitatea răspunderii penale privilegiate a femeilor conform legislației naționale a RM este instituită tot în raport cu copiii, urmărind scopul protejării acestora. Astfel, femeia beneficiază de anumite facilități în procesul tragerii la răspundere penală și sancționare, în cazul gravidității sau dacă are copil în vîrstă de pînă la 8 ani. Necesitatea acestui statut favorizant al femeii ține de necesitatea creșterii unei societăți sănătoase, or ereditatea continuă a acesteia este asigurată de femei.

Conform prevederilor art.96 din Codul penal al RM, femeilor condamnate gravide și persoanelor care au copii în vîrstă de pînă la 8 ani, cu excepția celor condamnate la închisoare pe un termen mai mare de 5 ani pentru infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave, infracțiuni prevăzute la cap. I, II, III, VII, VIII, XIII și XVII, instanța de judecată le poate amîna executarea pedepsei pînă la atingerea de către copil a vîrstei de 8 ani.

În cazul în care vreuna din persoanele condamnate, menționate la alin.(1) art.96 din Codul penal al RM, refuză să-și exercite drepturile și obligațiile părintești sau încalcă condițiile probațiunii după avertismentul făcut de organul care exercită controlul asupra comportamentului persoanei condamnate față de care executarea pedepsei a fost amînată, instanța de judecată, la propunerea organului nominalizat, poate să anuleze amînarea executării pedepsei și să trimită persoana condamnată pentru executarea pedepsei la locul stabilit în hotărîrea judecătorească. La atingerea de către copil a vîrstei de 8 ani, instanța de judecată, la demersul organului de probațiune:

- a) liberează persoana condamnată de executarea părții neexecutate a pedepsei;
- b) înlocuiește partea neexecutată a pedepsei cu o pedeapsă mai blîndă;
- c) trimite persoana condamnată în instituția corespunzătoare pentru executarea părții neexecutate a pedepsei.

Totodată, conform prevederilor alin.3 art.71 din Codul penal al RM, detențiunea pe viață nu poate fi aplicată femeilor.

Urmare a analizei sistemului sancționator favorizant aplicabil față de femei și minori, legiuitorul a luat în considerație atingerea scopului răspunderii penale cu aplicarea unor sancțiuni diferențiate. Astfel, datorită sensibilității și constituției psihologice a acestor subiecți, reeducarea lor se realizează mai ușor. Ca principal obiectiv al reeducării infractorului se proiectează restructurarea personalității, în

vederea asimilării modului de conduită impus în societate. Activitatea de reeducare este departe de a fi simplă și necesită o remodelare continuă a metodelor și programelor folosite, o adaptare continuă a acestora la profilul personalității acestuia. Acțiunea consilierului, psihologului, educatorului sau al părintelui reprezintă o interpătrundere în personalitatea infractorului. Aplicarea unor pedepse femeilor și minorilor care săvârșesc fapte deosebit de grave și prezintă un grad ridicat de pericolozitate față de care, reacția societății nu poate fi decât aceea de a-i izola, plasându-i într-un mediu închis este adesea necesară.

Existența unei alternative la pedeapsa penală, reprezintă un nou cod comportamental față de membrii societății. Se urmărește sarcina de a socializa, integra și nu de a marginaliza și de a exclude. Tocmai în acest context, cercetarea noastră aduce probațiunea ca alternativă viabilă a reintegrării infractorilor minori și a femeilor în comunitate, determinând-o pe cea din urmă, să-și aloce noi atribuții în vederea redefinirii rolului social al membrului său ce nu depășește încă situația celor ce au nevoie de ajutor, înțelegere și acceptare, găsiți doar pentru o clipă la o răscruce de drumuri.

Strategia educațională prin aplicarea sistemului sancționator diferențiat, certifică importanța acordării șansei minorului, dar și a femeii de a se reintegra în comunitate, determinând implementarea unui nou comportament atitudinal recuperator, vizînd raportul constructiv și nu distructiv ce implică acceptarea și „de facto”, schimbarea mentalității membrilor acesteia. Numai așa, subiectul vulnerabil supus pedepsei penale va găsi suportul moral cît și social, de a depăși „pragul dezvoltării sale bio-psihosociale” în raport cu actul de comunicare și relaționare cu comunitatea, în asemenea situații speciale create. Construcția valorică a educației rezidă în acest moment din „produsul social” pe care-l redă comunității atunci când anii celor mai frumoase vise sunt tulburați de incertitudini, izolare și marginalizare, redîndu-i acestuia, încrederea, acceptarea, speranța, dar mai ales șansa de a putea merge mai departe [10, p.9].

Nu în ultimul rînd, necesită precizări semnificația pedepsei în contextul privării de libertate. Există oare un alt domeniu al vieții sociale unde teoria și practica penală să nu se contrazică mai puternic atunci cînd trebuie să se stabilească dacă pedeapsa este sau nu un mijloc educațional? La această întrebare, mai puțin retorică pot fi aduse elemente pro și contra, moment în care, „a educa” și „a pedepsi” își au valențele sale specifice. Astfel, pedeapsa nu este o noțiune univocă, fixă, ci cuprinde unele fenomene care trebuiesc diferențiate cu precizie, analizînd totodată condițiile cadru, premisele și consecințele. În acest context, privită ca noțiune morală, pedeapsa este consecința unui delict născut dintr-o vină subiectivă, producînd făptuitorului un mare prejudiciu (pedepse care privesc onoarea, libertatea, avutul sau aplicarea unei corecții corporale) și care în același timp, poate declanșa apariția suferinței. De fapt, suferința lovește făptuitorul și are menirea

să răzbune sau să-l avertizeze pe cel pedepsit, dar și pe alții, împiedicându-l să nesocotească din nou regulile cât și să-l determine pe făptuitor să se corecteze.

Platon afirmă că ”acel care vrea să pedepsească în mod judicios, nu pedepsește din pricina faptei rele care este un lucru trecut, căci nu s-ar putea face ca ceea ce s-a săvârșit să nu se fi săvârșit, ci pedepsește în vederea viitorului, pentru ca vinovatul să nu mai cadă în greșală și pentru ca pedeapsa lui să-i înfrîneze pe ceilalți.” [11, p.208-209].

Ca mijloc de formare a obișnuinței, pedeapsa nu mai are tangență cu vina și ispășirea, ci vine în împlinirea existenței unui sistem de reguli, privind ordinea socială, la un comportament al indivizilor conform acestui sistem, numit uzual-disciplină. Pentru a putea explica pedeapsa, întotdeauna e nevoie de faptă și de făptaș, moment în care se face diferența între pedepse: aplicate pentru că a fost încălcat un raport de drept (punitur quia peccatum est) ce implică fapta și cele care au menirea de a împiedica în viitor încălcarea dreptului (punitur, ne, peccetur), unde implicat este făptașul, ele diferențiindu-se prin intenția urmărită de pedeapsă. Important de subliniat este faptul că, la baza pedepsei raportate la făptași, stă concepția că actul infracțional a încălcat un raport juridic pe care pedeapsa are menirea de a-l restabili. Totodată, sentința justă trebuie să restabilească un echilibru între viață și ispășire, deoarece după cum menționează Maria Dorina Pașca: „Importantă nu este vina, aspectul subiectiv, ci restabilirea echilibrului obiectiv” [10].

Și totuși, pentru a înțelege pedeapsa e bine să ne amintim de regula specificării optime, care determină faptul că pedeapsa pentru toți la fel, nu are aceeași forță pentru toată lumea. Pedeapsa trebuie să împiedice recidiva și să țină seama de natura profundă a criminalului, de gradul prezumabil de răutate și de calitatea intrinsecă a voinței acesteia.

Urmare a analizei tuturor pedepselor aplicate față de minori și femei, putem remarca că aplicarea unui regim sancționator diferențiat este benefic, în final atingându-se scopul corectării acestora și reeducării lor în spiritul legii. Individualizarea pedepselor are un scop primordial de a reeduca individul care săvârșește infracțiunea, în acest sens față de subiectul favorizat nu este necesară aplicarea unui regim sancționator aspru pentru reeducarea acestora. Astfel, totalitatea pîrghiilor instituite de legiuitor au un scop final benefic pentru corectarea infractorilor, datorită pedepsirii echitabile față de fapta infracțională săvârșită și personalitatea acestuia.

Cu toate argumentele aduse anterior în susținerea poziției de aplicare a unui tratament favorizant pentru femei și minori, condițiile de existență socială în epoca contemporană, caracterizată de emancipare, maturizare prematură, egalitate în șanse pentru femei și bărbați, impune revizuirea unor principii ale politicii penale actuale.

Or, neaplicarea pedepsei, amânarea executării pedepsei, precum și existența unui regim sancționator privilegiat pentru categorii speciale de subiecți, determină pierderea autorității și eficacității pedepsei penale. Totodată, acest fapt generează recidiva, deoarece lipsa sancționării unor comportamente deviate, este cauza primordială a repetabilității acestora.

În geneza procesului criminogen, printre determinantele prioritare se evidențiază speranța infractorului de a se eschiva de la răspundere penală sau de a beneficia de un regim sancționator privilegiat.

Criminologul Etienne de Greef, autorul teoriei psiho-morale, consideră că structurile afective ale individului sunt determinate de *două grupuri fundamentale de instincte*: de *apărare* și de *simpatie*. În cursul primilor ani de viață aceste instincte se pot altera, determinând un sentiment de injustiție, o stare de indiferență afectivă [12, p.64-65]. Degradând moral, individul, în final, comite actul infracțional. Acest proces este numit de E. de Greef "*proces criminogen*" și explicarea lui se poate face doar prin intermediul formării și dezvoltării personalității individului. În așa fel, autorul transpune în criminologie o schemă valabilă pentru evoluția psihică a criminalului, distingând *trei faze*:

1) Individul normal, suferă o degradare progresivă a personalității, ca urmare a unor experiențe eșuate. Viitorul infractor se dezgustă față de nedreptățile cu care este confruntat. Fiind convins de injustiția mediului social în care trăiește, experiența sa în viață suferind eșec, el nu mai găsește nici o motivație pentru respectarea normelor existente în societate. Autorul numește această fază "*asentimentul temperat*". Anume în timpul ei se naște ideea de crimă. Tendința de a comite infracțiunea se instalează pe terenul unui resentiment și al unei accepțiuni [13, p.60].

2) Cea de-a doua fază este denumită de autor faza "*asentimentului formulat*", individul acceptând comiterea crimei. Viitorul infractor își va căuta chiar complici, va alege mediul de acțiune, fiind gata de a trece la crimă.

3) Ultima fază – "*criza*" constă în căutarea ocaziei favorabile pentru trecerea la act. În această fază individul trece printr-o stare psihică periculoasă, acceptând eliminarea victimei.

În consecință, individul care a parcurs aceste trei faze capătă un "Eu" care consimte și tolerează ideea crimei, prin aceasta deosebindu-se de un noninfractor. Primul va trece mai ușor la comiterea crimei aflându-se într-o situație favorabilă [14, p.112].

Generalizând asupra problematicii sistemului sancționator penal distinct pentru minori și femei, considerăm că ultimul trebuie să constituie obiectul unei cercetări științifice complexe, în care să se analizeze contextul social, moral și economic dintr-o anumită țară și într-o anumită etapă istorică, luându-se în considerare și eficacitatea lui preventivă generală și specială.

Referințe bibliografice:

1. А.С.Пунигов, Меры уголовно-правового характера: Проблемы. Определения. Понятия, în *Актуальные проблемы российского права*, 2007, №1.
2. <https://www.7iasi.ro/cedo-anunta-ca-un-stat-poate-stabili-sanctiuni-penale-mai-usoare-pentru-femei/>, accesat la 20.08.2019.
3. Alecu Gh. *Instituții de drept penal, Partea generală și specială*. Constanța: Ovidius University Press 2010.
4. Аристотель. “Политика”. Сочинения: В 4-х томах, Москва, 1983, Том 4.
5. Cesare Beccaria. *Despre infracțiuni și pedepse*. București, Editura Rossetti, 2001.
6. Cod Penal al Republicii Moldova nr.985-XV, adoptat la 18.04.02, în vigoare de la 1.01.03 // *Monitorul oficial al RM.* - 2002. - nr.128-129 (1013-1014). - art.1012.
7. Gheorghe Nistoreanu, Costică Păun. *Criminologie*. București, ed. Europa Nova, 2000.
8. Sergiu Brînză, Vitalie Stati, *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II*, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
9. Dan Banciu, Vasile Teodorescu și Sorin M. Rădulescu. *Criminalitatea în România în perioada de tranziție. (Teorii, Tendințe, Prevenire)*. Pitești, ed. Lică, 2001.
10. Maria Dorina Pasca. *INFRACTORUL MINOR ȘI REINTEGRAREA SA ÎN COMUNITATE*, Editura ARDEALUL. Biblioteca de psihologie, 2005.
11. Platon. *Dialoguri, Protagoras*, în Gheorghe Nistoreanu, Costică Păun. *Criminologie*. București, ed. Europa Nova, 2000.
12. Stănoiu Rodica Mihaela. *Introducere în criminologie*. București, ed. Academiei, 1989.
13. Giurgiu Narcis. *Elemente de criminologie*. Iași, ed. Fundației ”Chema-rea”, 1992.
14. Ciobanu Igor. *Criminologie*. Chișinău, ed. Tipografia Centrală, 2011.